

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационния труд на **Цветелина Христова Съботинова**,
редовен докторант към катедра „Музика” при Факултета по изкуствата -
Югозападен университет „Неофит Рилски” ,
на тема: „**Детският свят в клавирните цикли на Александър
Текелиев и Йордан Гошев**” –
за присъждане на образователната и научна степен „доктор”
по шифър 3.1.

Рецензент: проф. д-рЕмилия Кръстева Коларова-Гидишка
Катедра „История на музиката и етномузикология” при ТКДФ
НМА”Проф. Панчо Владигеров”, София

Цветелина Съботинова е млад музикант с целенасочен път на развитие. Започнала клавирната си подготовка едва на 5-годишна възраст, тя последователно преминава през закономерните етапи на обучение, които я отвеждат в университетските среди като студент. През 2002г. се дипломира в ЮЗУ „Неофит Рилски” със специалност “Педагогика на обучението по музика”(специален инструмент пиано), а през 2010г. също там получава и образователно-квалификационна степен магистър в магистърска програма “Музикално възпитание и обучение”.

Отличните изпълнителски възможности и подготовка на младата музикантка намират реализация на редица конкурси, където тя завоюва призови награди. Това са Международният конкурс за пианисти “Нашите деца свирят Бах” в Благоевград през 1996г.; Студентският инструментален конкурс “Традициите на немската музика” също в Благоевград през 2001г.; Националният конкурс “Испания в музиката” през 2002г. във Велико Търново

През последните 10 години Цветелина Съботинова осъществява педагогическа дейност първоначално в читалище “Н. Й. Вапцаров”, а понастоящем е асистент по пиано в ЮЗУ „Неофит Рилски”, Благоевград.

Щастливото съчетание между изпълнителска практика и педагогически умения подтикват Цветелина Съботинова към нова

област - научното изследване. Докторантската тема „Детският свят в клавирните цикли на Александър Текелиев и Йордан Гошев”, която представя, се откроява като следваща важна стъпка в израстването на младия музикант. Тук е важно да се отбележи зрелостта на постигане на професионалното отношение, когато звучащата музика поражда словото за нея; когато живото възприятие се осмисля от теоретичното разсъждение. Именно тази последователност на практика и научно дирене оформя вътрешния структурен баланс и убедителност на докторантския текст.

Безспорно актуалната тема се опира върху един ограничен, но съществен фрагмент от българското инструментално творчество за деца – пиеси за пиано от Ал.Текелиев и Й.Гошев. Детската тема у нас е обширна и богата. Достатъчно е да споменем композитори като Л.Пипков, Св.Обретенов, Ал.Райчев, П.Хаджиев, П.Стоянов, М.Левиев, В.Чучков, Кр.Тасков, Ф.Павлов, Е. Ханджиев и много други, за да очертаем/макар и бегло/ онзи деликатен свят на несдържани емоции, който привлича вниманието на творци от различни генерации. Цветелина Съботинова си поставя ясна и конкретна цел - анализ на творбите от детските клавирни цикли от Ал. Текелиев и Й.Гошев, както и проучване възприемането им от детската аудитория/с.5/, за да издигне своята основна докторска теза: пиесите от клавирните цикли за деца на Ал.Текелиев и Й.Гошев кореспондират с детския свят на съвременното дете и чрез децата-изпълнители най-добре се възприема музикално-художествения образ от детската аудитория/с.5/. Тази специфика на ракурса на изследването – деца свирят за деца музика за деца, както и поставените задачи за анализи, проучване, експеримент, обобщения и изводи определят структурата на докторантския текст.

Представената разработка съдържа 281 страници, от които 128 страници са основен текст, 5 страници са Библиография с 67 заглавия на кирилица и латиница, вкл. и 2 Интернет източника, 5 Приложения с образци на анкети, снимков и нотен материал, детски рисунки.

Първата глава на труда разглежда обекта на изследване – клавирната музика за деца в рамките на творчеството на Ал.Текелиев и Й.Гошев. Цветелина Съботинова представя и подробно анализира общо 4 цикъла/по два от всеки автор/, като проследява пътя на създаване и драматургията, програмните заглавия и жанровата специфика, структурата и особеностите на музикалния език на композитора, проблеми на интерпретацията при отделните пиеси. Тези задълбочени анализи разкриват умението на Съботинова да наблюдава процеси отвъд нотния текст, да вниква във вътрешното съдържание на

музиката, да търси семантиката на всяка пиеса, както и начините на пресъздаването ѝ от детето-изпълнител. С логичната последователност на теоретика и емоционалната убедителност на изпълнителя докторантката търси и открива аргументите за своята теза в избраните партитури на „Албум за пиано” и „Пиеси за пиано” от Ал.Текелиев, както и „На разходка с Малкия принц” и „В края на лятото” от Й.Гошев.

Втора глава представлява обширен раздел от изследването, в който докторантката представя, анализира и съпоставя теории на утвърдени български и чужди специалисти в сферата на музикалното обучение по отношение на процеса на възприемане и възприятие на музиката. На базата на отлично владееене на подбраните източници, Съботинова не само информира, но и проблематизира по централната за изследването тема. В края на Втора глава са формулирани основни изводи, които подчертават, че съществува силна връзка „между възприемането на музика и емоционалните преживявания, мисленето, въображението, речта и паметта”/с.87; че „възприемането на музика е една от основните музикални дейности, като чрез нея се натрупват музикално-слухови представи, развиват се музикалната памет, различните музикални заложби, въображението и асоциативното мислене”/с.88/; че „създаването на навик да се слуша и възприема музика още в детска възраст способства за изграждането на слушателски умения и формирането на критерии за оценка”/с.88/; че „при възприемането на музика важна е ролята на различните асоциации, които възникват у децата – емоционални, зрителни, образни...., свързвани и с конкретно-образното мислене на подрастващите”/с.88/.

Макар че Цв.Съботинова не претендира за изчерпателност и предлага „общ обзор на проблематиката”, тя навлиза в същността на тази проблематика и поставя солидни теоретични основи на своя изследователски експеримент. Неговата същност се разкрива в последната трета глава на доктората.

Ако в Първа глава докторантката използва своя изпълнителски опит като база за теоретични анализи, ако във Втора глава тя се опира върху съществуващи авторитетни теоретични изследвания, то Трета глава е резултат от напълно самостоятелен експеримент. Тук Цв.Съботинова разгръща своите възможности на педагог, за да аргументира и защити своята основна научна теза. Тя провежда задълбочено „качествено изследване, не само защото в световен мащаб през последните десетилетия значително нарастват този вид

изследвания не само в педагогическите, но и в социалните и психологическите науки”, но защото счита, че „такова по обстойно и пространно изследване ще даде по-ясна картина за ситуацията в момента на изследването”/с.93/.

Резултатите потвърждават тази прогноза и приложените онагледяващи графики са убедителен аргумент за това. Те обобщават данните от Анкетите за деца-изпълнители и деца-слушатели, както и за преподаватели. Тези анкети включват множество отлично подготвени въпроси, които като цяло имат музикална насоченост, но засягат и други дейности - песни, игри, рисунки, приказки, импровизации, мечти и планове за реализация на децата.

Интерес представляват рисунките на децата, които подобно на нотните материали също се подлагат на обстойни анализи, които проследяват връзката на цветовете, формите и детайлите в тях с музикално-изразните средства и музикално-художествените образи от изпълняваните клавирни пиеси от Ал.Текелиев и Й.Гошев.

Докторската теза на Цв.Съботинова предлага модел на отношение към българското музикално творчество – изпълнявано, анализирано, популяризирано. В този процес изследователят прилага няколко модерни подхода:

а/ аналитичен: 1/ спрямо включените клавирни пиеси(Първа глава);

2/ спрямо представената библиография по темата за възприемането на музика (Втора глава); 3/ спрямо темата за възприятието от детската аудитория на пиеси от Ал.Текелиев и Й.Гошев (Трета глава);

б/ плуралистичен, който разкрива множествеността на гледните точки в анализирания библиография (Втора глава) и в осъществените експерименти с деца (Трета глава);

в/ сравнителен с възможност за съпоставителна перспектива (Втора глава);

г/ антропологичен, който откроява спецификата на индивидуалното композиторско съзнание.

Докторската разработка на Цв.Съботинова е новаторска и приносна научно-изследователска работа. Тя се отличава и със своя парспективен научно-приложен характер. Това ми дава основание да предложа на ръководството на ЮЗУ „Н.Рилски” да я включи в издателските планове на университета след някои редакционни корекции (повторения на текст-с.22-24; печатни и граматически грешки; погрешно изписаното име на проф. д-р на педагогическите науки Наталия Ветлугина на с.34,53-55,90-91,129-130 и с.15 от Автореферата). Според мен могат да се направят и допълнения. Така

например в Приложението могат да се включат попълнените от децата Анкетни карти. Те са съществена база данни, която, макар анализирана и обобщена в дисертацията, с детайлите си би допринесла за още по-ярко аргументиране на тезата на докторантката. Освен това като музикален историк ще предложи дешифрираните разговори с двамата композитори да се допълнят в Приложението. Това е важен доказателствен материал, който частично функционира в дисертационния текст чрез ограничен брой цитати (с.7, 11, 25), но без него пропускаме цялостта на авторската мисъл като отправна точка на докторантския анализ.

В своя дисертационен труд Цветомира Съботинова заявява цели, които надхвърлят обичайните задачи на педагога-изследовател и разкриват един далновиден съвременен музикант с поглед към перспективите в развитието на културата в България чрез „приобщаване на децата към големия свят на музикалното изкуство”(с.128).

.....

В заключение, след като отчитам безспорните качества на научната разработка и съответстващите ѝ публикации, убедено препоръчвам на уважаемите членове на научното жури, на основание на дисертационния труд „Детският свят в клавирните цикли на Александър Текелиев и Йордан Гошев” да присъдят на докторантката Цветелина Христова Съботинова образователната и научна степен „доктор”.

10.05.2014 год.
София

Рецензент:
/проф. д-р Емилия Коларова/